

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Навчально-науковий
Інститут високих технологій
Кафедра супрамолекулярної хімії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора
з науково-педагогічної роботи
Галина ГРАБЧУК
« 29 » березня 2021 року
Четверга 29

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ХІМІЯ ПРИРОДНИХ СПОЛУК
для студентів

галузь знань 09 «Біологія»
спеціальність 091 «Біологія»
освітній рівень Бакалавр
освітня програма «Біологія (високі технології)»
вибірковий блок Молекулярна біотехнологія
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	<u>денна</u>
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	6-7
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Булавко Геннадій Володимирович, доцент кафедри
супрамолекулярної хімії

Пролонговано: на 20_/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20_/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Булавко Геннадій Володимирович., к.х.н., доцент кафедри супрамолекулярної хімії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри супрамолекулярної хімії

_____ (Рябухін С.В.)
(підпис)

Протокол №7 від «25» лютого 2021р.

Схвалено науково - методичною комісією Інституту високих технологій

Протокол від «05» березня 2021 року №3

Голова науково-методичної комісії _____ (Русінчук Н.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

1. Мета дисципліни. Метою навчальної дисципліни є ознайомити студентів із хімічною структурою, реакціями та біологічними функціями природних органічних сполук, які є основними компонентами клітин живих організмів та формування у студентів знань, що дозволяють планувати синтез і виділення різних класів природних сполук та прогнозувати їх фізико-хімічні і біологічні властивості.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни: В результаті вивчення попередніх навчальних дисциплін у студента мають бути елементарні знання з органічної хімії і біохімії, вміння писати структурні формули органічних сполук, знання хімічних властивостей основних класів органічних сполук. Студенти мають знати:

1. основні біогенетичні шляхи синтезу природних сполук;
2. методи виявлення, вилучення, очистки та аналізу сполук рослинного походження;
3. загальну характеристику, класифікацію запашних та ароматичних речовин;
4. класифікацію, структурні особливості та хімічні властивості природних барвників;

3. Анотація навчальної дисципліни. В дисципліні «Хімія природних сполук» детально вивчаються класифікація, будова, хімічні властивостей та біосинтетичне походження основних структурних типів природних сполук; розглядаються теорії щодо фармакологічної і токсикологічної дії та біологічної ролі речовин природного походження, формуються практичні навички з методів виділення індивідуальних сполук з природної сировини та дослідження їхньої будови за допомогою фізико-хімічних та фізичних методів.

4. Завдання (навчальні цілі):

Навчання дисципліні має на меті розвивати у студентів такі загальні та фахові компетентності:

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

СК01. Здатність застосовувати знання та вміння з математики, фізики, хімії та інших суміжних наук для вирішення конкретних біологічних завдань.

СК02. Здатність демонструвати базові теоретичні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей.

СК03. Здатність досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси.

СК04. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.

СК05. Здатність до критичного осмислення новітніх розробок у галузі біології і професійній діяльності.

СК08. Здатність до аналізу механізмів збереження, реалізації та передачі генетичної інформації в організмі.

СК11. Вміння формулювати задачі моделювання, створювати моделі об'єктів і процесів у живих організмах та їхніх компонентах із використанням математичних методів й інформаційних технологій.

СК12. Здатність використовувати та модифікувати сучасні біотехнології для вирішення актуальних біологічних проблем.

5. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Форми і методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Ко	Д			
1. Знати	1.1. суть предмету, його сучасний зміст та завдання; класифікацію природних сполук та їх знаходження у природі	Лекція	Письмове опитування	50 %
	1.2. типи та особливості хімічної структури сполук, що зумовлюють смак харчових продуктів;			
	1.3.основні принципи та методи функціонального аналізу природних органічних сполук			
	1.4. механізм дії та шляхи застосування природних сполук			
	1.5. методи виділення природних сполук та способи їх лабораторного синтезу			
2. Вміти	2.1. визначати належність природної сполуки до певного класу чи групи на основі класифікаційних ознак	лабора торні занятт я, самост ійна робота студен тів	Письмове опитування	50 %
	2.2. виділяти структурні особливості які визначають хімічні та біологічні властивості сполуки;			
	2.3. орієнтуватися в способах виділення та в синтетичних методах одержання природних сполук;			
	2.4.використовувати знання номенклатури природних сполук (тривіальної та систематичної), давати назву сполуці у відповідності до правил номенклатури ІЮПАК за структурною формулою;			
	2.5. самостійно працювати з учбовою, довідковою та науковою хімічною літературою, проводити літературний пошук в області хімії природних сполук, робити узагальнюючі висновки			

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни Програмні результати навчання	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5
<i>ПР11. Розуміти структурну організацію біологічних систем на молекулярному рівні</i>	+		+	+	+					
<i>ПР08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.</i>	+	+	+	+	+			+		
<i>ПР24. Аналізувати фізико-хімічні властивості та функціональну роль біологічних макромолекул і молекулярних комплексів живих організмів, характер взаємодії їх з іонами, молекулами і радикалами, їхню будову й енергетику процесів.</i>	+	+		+		+			+	
<i>ПР26. Застосовувати та модифікувати сучасні біотехнології для вирішення актуальних біологічних проблем.</i>			+				+			+

7. Схема формування оцінки

7.1. Форми оцінювання студентів:

Контроль знань у кожному семестрі здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається із 2 змістових модулів. Система оцінювання знань включає поточний, модульний та семестровий контроль знань. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою. Форми поточного контролю: оцінювання лабораторних робіт і модульних контрольних робіт. Студент може отримати максимально 60 балів за виконання лабораторних робіт, самостійних завдань, усні відповіді, тести, доповнення на лабораторних заняттях (по 30 балів у кожному змістовому модулі). Модульний контроль: 2 модульні контрольні роботи (МКР). Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку (40 балів). Заліковий білет включає 1 теоретичне питання (10 балів) та 2 практичних завдання (по 15 балів кожне).

У випадку відсутності студента з поважних причин здійснюються відпрацювання та перездачі МКР.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗМ1		ЗМ2		Залік	
	Min. 0 балів	Max. 30 балів	Min.0 балів	Max. 30 балів	Min.0 балів	Max.40 балів
Лабораторні роботи, усні відповіді і доповнення		10		10		
Модульна контрольна робота		20		20		

Форма підсумкового контролю: залік – у 1 семестрі вивчення дисципліни, екзамен – у 2 семестрі вивчення дисципліни.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за залік/екзамен не може бути меншою 24 балів.

Студент не допускається до заліку/екзамену, якщо під час семестру набрав менше ніж 20 балів (рекомендований мінімум – 36 балів). Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум для одержання екзамену/заліку обов'язкова передача МКР.

7.2 Організація оцінювання: Модульний контроль проводиться за графіком модульних контрольних робіт на практичних заняттях.

7.3 Шкала відповідності оцінок

1 семестр

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

2 семестр

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**8. Структура навчальної дисципліни.
Тематичний план лекцій і лабораторних занять
1 семестр**

Назви тем	Кількість годин		
	лекції	лабораторні	самостійна робота студента
ЗМ1: Введення в хімію природних сполук			
Тема 1. Теорії виникнення життя на Землі. Первинні органічні сполуки та реакції, що призвели до утворення базових складних органічних речовин для виникнення біологічних об'єктів.	2	2	6
Тема 2. Класифікація і номенклатура природних сполук, їх поширення в природі та способи виділення.	2	2	6
Тема 3. Вуглеводи і амінокислоти, їх синтез, власивості і застосування.	2	2	6
МКР 1	0	2	0
ЗМ2: Природні сполуки, що мають біологічну дію			
Тема 4. Ліпіди і нуклеїнові кислоти, їх синтез, власивості і застосування.	2	2	4
Тема 5. Антибіотики, їх знаходження в природі, синтез, власивості, класифікація і застосування.	2	2	6
Тема 6. Вітаміни, їх знаходження в природі, синтез, власивості, класифікація і застосування.	2	0	4
МКР 2	2		0
Залік		2	0
Разом за ЗМ	14	14	32

Загальний обсяг 60 годин, в тому числі:
 Самостійна робота студентів – 32 години
 Лекцій – 14 год
 Лабораторних робіт – 14 годин

2 семестр

Назви тем	Кількість годин		
	лекції	лабораторні	самостійна робота студента
ЗМ1: Введення в хімію природних сполук			
Тема 1. Теорії виникнення життя на Землі. Первинні органічні сполуки та реакції, що призвели до утворення базових складних органічних речовин для виникнення біологічних об'єктів.	2	2	7
Тема 2. Класифікація і номенклатура природних сполук, їх поширення в природі та способи виділення.	2	4	7
Тема 3. Вуглеводи і амінокислоти, їх синтез, властивості і застосування.	2	2	7
Тема 4. Білки і поліпептиди. Їх синтез, властивості, використання і біологічні функції.	2	2	7
МКР 1	2	0	0
ЗМ2: Природні сполуки, що мають біологічну дію			
Тема 5. Ліпіди і нуклеїнові кислоти, їх синтез, властивості і застосування.	2	4	7
Тема 6. Антибіотики, їх знаходження в природі, синтез, властивості, класифікація і застосування.	2	4	7
Тема 7. Вітаміни, їх знаходження в природі, синтез, властивості, класифікація і застосування.	4	2	8
МКР 2	2	0	0
Разом за ЗМ	20	20	50

Загальний обсяг 90 годин, в тому числі:
 Самостійна робота студентів – 50 годин
 Лекцій – 20 год
 Лабораторних робіт – 20 годин

9. Рекомендовані джерела

Базові

1. Ластухін Ю.О. Хімія природних органічних сполук. Навч. посібник. – Львів, «Інтелект-Захід, 2005. – 560с.
2. Липсон В. В. Химия природных низкомолекулярных соединений : учебное пособие / В. В. Липсон. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. – 343 с.

Допоміжні

3. Natural products from plants /.[L. J. Cseke, A. Kirakosyan, P. V. Kaufman et al.]. – 2nd ed. – Boca Roton : CRC Press Taylor & Francis Group, 2006.